

POSUDEK VEDOUCÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno diplomanta:	Simona Petru
Téma práce:	Odchod Ruské federace z Rady Evropy a jeho dopad na ochranu lidských práv v zemi
Rozsah práce:	86 stran celkem (148 630 znaků)
Datum odevzdání práce:	Prosinec 2022

1. Aktuálnost (novost) tématu

Diplomová práce se zaměřuje na odchod Ruské federace z Rady Evropy. K tomuto odchodu, resp. k vyloučení Ruska, došlo na jaře tohoto roku, téma je tedy nepochybně velmi aktuální a nové. S výjimkou některých blogových postů a článků v médiích se mu zatím dostalo jen omezené reflexe, o to záslužnější je, že se diplomantky rozhodla tomuto tématu věnovat a zpracovat jej skutečně komplexním způsobem.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Zpracování tématu kladlo na diplomantku střední nároky. Při analýze lidskoprávních závazků Ruské federace a její právní úpravy v této oblasti (kapitola 1) a při mapování vývoje vztahů mezi Ruskou federací a Radou Evropy (kapitola 2) se mohla opírat o poměrně bohatou literaturu, neboť tato témata v posledních letech budí v právním komunitě vcelku živý zájem. Z této literatury také diplomantka skutečně vychází (za všechny např. titul Wolfgang Benedek, Lauri Malksoo (eds), *Russia and the European Court to Human Rights: The Strasbourg Effect*, Cambridge University Press, 2018), současně ale provádí i vlastní, originální výzkum. Prakticky výlučně jen na takovém výzkumu je pak založena část práce zaměřená na samotný odchod Ruska z Rady Evropy (kapitola 3), k němuž, jak již bylo řečeno, je zatím odborné literatury poskrovnu. Ocenění si zaslouží, že díky své znalosti ruštiny mohla diplomantka čerpat i ze zdrojů v tomto jazyce, což je pro práci přínosné. Práce se zdroji a způsob jejich citování je standardní. Z hlediska metod kombinuje práce klasickou právní analýzu s deskriptivním přístupem.

3. Formální a systematické členění práce

Diplomová práce je psána v češtině. Objevuje se v ní určité množství překlepů a gramatických chyb, jejich počet ale není takový, aby četbu práce výrazně narušoval. Práce je logicky členěna do úvodu, tří kapitol a závěru. K nim jsou připojeny další obligatorní náležitosti, jako je seznam použité literatury či abstrakty.

4. Vyjádření k práci

V úvodu práce diplomantka nastiňuje téma a klade dvě výzkumné otázky, a sice (str. 2):

1. *Byl odchod Ruska z Rady Evropy nevyhnutelným krokem, ke kterému vztahy obou subjektů nutně směřovaly, anebo se jednalo o přímou reakci na akt napadení Ukrajiny ze strany Ruské federace?*
2. *Měla Rada Evropy i po ruském napadení Ukrajiny v roce 2022 potenciál působit na lidskoprávní situaci v Rusku?*

Následují tři věcné kapitoly, ve kterých se diplomantka postupně snaží shromáždit materiál a data, která by jí umožnila na výzkumné otázky odpovědět. Kapitola 1 se zabývá ochranou lidských práv v Ruské federaci. Diplomantka nejprve zkoumá, jakými závazky v této oblasti je Ruská federace vázána navenek. Následně zaměřuje pozornost na vnitrostátní právní úpravu.

Kapitolu zakončuje sekce věnovaná reálnému stavu dodržování lidských práv v zemi. Hlavním závěrem je to, že mezi právní úpravou a skutečným stavem věcí je značná mezera. Zatímco právní úprava, zejména vyjdeme-li čistě z úpravy na rovině mezinárodněprávní a ústavní, tj. bez zohlednění dalších právních předpisů, nevykazuje žádné zvláštní nedostatky, reálná praxe takových nedostatků vykazuje značné množství. Práce přitom ukazuje, že situace se během posledních let postupně zhoršovala.

Právě vývoj v Ruské federaci a vývoj vztahu této země a Rady Evropy, coby hlavní evropské organizace zaměřené na ochranu lidských práv, je předmětem druhé kapitoly. Diplomantka vývoj dělí do pěti období, která zahrnují přijetí Ruska do Rady Evropy, období druhé čečenské války, období před anexí Krymu a počátku války na východě Ukrajiny, období 2014–2022 a období od zahájení války proti Ukrajině. Kapitola ukazuje, že vztahy mezi Ruskou federací a Radou Evropy byly vždy mimořádně komplikované. Důvodem byl jak celkově nízký standard ochrany lidských práv v zemi, kvůli němuž Rusko původně málem ani do Rady Evropy přijato nebylo, tak některé zvláště problematické vojenské operace Ruska – ať už v rámci jeho uznaných hranic (Čečensko), nebo mimo tyto hranice (Ukrajina od roku 2014, ale i Gruzie v roce 2008). Vývoj vztahů mezi Ruskem a Radou Evropy celkově připomíná jakousi houpačku s několika výraznými vzestupy i pády, z nichž ten poslední, spojený s otevřenou agresí Ruska proti Ukrajině v únoru 2022, přinesl rozchod obou aktérů.

Oním rozchodem, v podobě vyloučení Ruska z Rady Evropy, se zabývá poslední kapitola práce. V této kapitole diplomantka přibližuje okolnosti vyloučení a analyzuje jeho možné důsledky. Zaměřuje se jak na důsledky pro ruské kauzy předložené k Evropskému soudu pro lidská práva (v období do 16. března, resp. 16. září 2022), tak na širší kontext dalších vztahů mezi Ruskem a Radou Evropy, včetně role této organizace při možném ustavení zvláštního tribunálu pro stíhání ruské agrese proti Ukrajině.

V závěru práce se diplomantka vrací k oběma výzkumným otázkám a na základě poznatků obsažených v textu je zodpovídá následovně:

- 1. Odchod Ruska z Rady Evropy nebyl nevyhnutelným krokem, jednalo se o přímou reakci na akt napadení Ukrajiny ze strany Ruské federace. Kdyby k otevřenému napadení Ukrajiny ze strany Ruské federace nedošlo, členství Ruska v organizaci by mohlo navzdory komplikovaným vztahům pokračovat.*
- 2. Po ruském napadení Ukrajiny měla Rada Evropy jen velmi omezený potenciál působit na lidskoprávní situaci v Rusku. Pravděpodobnost, že jí ruské úřady umožní nadále ovlivňovat situaci v zemi, byla již velmi nízká. Setrvání Ruska v Radě Evropy by současně hrozilo diskreditovat tuto organizaci, neboť ruská agrese proti Ukrajině znamenala porušení základních hodnot, na nichž Rada Evropy stojí. Vyloučení se tak jevílo jako jediná možná alternativa.*

Tyto závěry logicky vyplývají z analýzy předložené v textu práce a ve světle argumentů, jež tento text obsahuje, působí poměrně přesvědčivě.

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Diplomantka naplnila cíle, které si v práci stanovila.
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Diplomantka práci zpracovávala samostatně, žádný problém z hlediska plagiátorství zde nevyvstává.
Logická stavba práce	Diplomová práce má logickou strukturu, jednotlivé části na sebe navazují a tvoří koherentní celek.
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Práce se zdroji je standardní a odpovídá normě užívané na PF UK.

Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Hloubka provedené analýzy odpovídá požadavkům kladeným na daný typ kvalifikačních prací na PF UK, dokonce tyto požadavky překračuje.
Úprava práce	Úprava práce je standardní.
Jazyková a stylistická úroveň	Po jazykové a stylistické stránce je práce na slušné úrovni, byť se v ní občas objevují některé překlepy a gramatické chyby.

6. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

Předložená diplomová práce splňuje požadavky kladené na daný typ kvalifikačních prací na PF UK, proto ji doporučuji k obhajobě. Během ní by se diplomantka mohla vyjádřit k následujícím otázkám:

- 1) Ruská federace při obhajobě svých kroků, např. odmítnutí implementovat některé rozsudky ESLP, argumentovala tím, že podobným způsobem se k judikatuře ESLP staví i další státy Rady Evropy. Jak diplomantka hodnotí tento argument? Jaká je praxe dalších států v této oblasti? A jakou právní relevanci taková praxe případně má?
- 2) Jak diplomantka pohlíží na právní a faktickou stránku další spolupráce Ruské federace a ESLP?
- 3) Jak se diplomantka staví k návrhu na zřízení zvláštního tribunálu pro Ukrajinu a na možnost tohoto tribunálu stíhat nejvyšší představitele Ruské federace?

Doporučení/nedoporučení práce k obhajobě	Práci doporučuji k obhajobě.
Navržený klasifikační stupeň	Práci předběžně hodnotím jako velmi dobrou až výbornou.

V Praze dne 9. prosince 2022

Prof. JUDr. PhDr. Veronika Bílková, PhD., E.MA